Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 22 (567). Wilnia, Niadziela 20 Traŭnia 1934 h. Hod X (XVIII).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej. Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Няхай жыве Арабія!

Вызвольны-самастойніцкі рух народаў Зах. Эўропы ў мінулым сталецьці, пачаўшы ад Вялікай Францускай Рэвалюцыі, сапраўды зрабіў аграмадны поступ. Дзякуючы гэтаму руху многія паднявольныя і падзеленыя народы сталіся аб'яднанымі і палітычна самастойнымі.

Чым была Рэвалюцыя Француская для паднявольных народаў Зах. Эўропы, тым для такіх-жа народаў Усх. Эўропы была Вялікая Рэвалюцыя Расейская. У выніку яе бачым цэлы рад новых незалежных народных дзяржаў, што паўсталі на землях былай Расейскай Імпэрыі.

Гэты нацыянальна-вызвольны рух розных народаў, пачаўшыся на Зах. Эўропы, праз усход яе, перакінуўся і ў Азію, дзе таксама пачаў будзіць розныя азіяцкія народы да аб'яднаньня і палітычнай незалежнасьці. Рух гэты — гэта той самы культурны і палітычны романтызм, які пачаўшыся ў мінулым сталецьці, яшчэ сьньня бязупынна дзеіць далей.

З паміж розных азіяцкіх народаў, якія ськідаюць з сябе чужую апеку і імкнуцца да сваей незалежнасьці, апошнім часам на арэне падзеяў паяўляецца народ арабскі. Слаўны і ваяўнічы народ гэты сяньня вядзе фармальную і крывавую вайну за аб'яднаньне сваё і за палітычную незалежнасьць. З гэтай прычыны сяньня на арабскія падзеі зьвернута ўвага ўсяго сьвету, асабліва-ж тых дзяржаваў Эўропы, якіх панаваньню ў Арабіі прыходзіць канец.

Арабія — гэта вялікая паўвыспа ў Зах. Азіі; толькі з поўначы яна стыкаецца з сушай, а з трох астальных старон абмываецца Чырвоным Арабскім морам і Пэрскім залівам. Абшар — 2,858,000 кв. клм., жыхароў да 6 мільёнаў, Арабы ўсе магамэтане. Арабія — краіна сухая, гарачая і ў многіх мясцох сусім пустынная. Асяродак гаспадарчага жыцьця знаходзіцца на пабярэжжах. Жыхары займаюцца садаводзтвам, агародніцтвам, а так-жа сеюць каву, проса, кукурузу, займаюцца так-жа гадоўляй коняў і вырабам гумы. Над морам Чырвоным разьвіваецца рыбалоўства, а ў Пэрскім заліве ловяць пэрлы.

На відоўню гісторыі Арабы выступаюць ужо ў веку VI. А ўжо ў в. VIII—XI вялізарная іх дзяржава сягала ад Атлянтыцкага акіяну і Піранэяў аж да ўсходняй Індыі (каля 10 мільёнаў кв. клм.!). Была гэта найбольшая дзяржава на сьвеце, якая сваімі разьмерамі перавышала нават прасторы Рымскай Імпэрыі.

З бегам часу панаваньне Арабаў агранічылася да свайго ўласнага паўвострава, ды і тут урэшце разьбілася часткова аб турэцкую сілу.

Арабская культура, асабліва падчас свайго расьцьвету (IX—XI в.) была дужа высокая. Яна значна перавышала культуру Эўропы Ад Арабаў Эўропа шмат што пераняла з навукі мастацтва і тэхнікі. З культурай стара-грэцкай Эўропа ў пяршыню запазналася так-жа дзякуючы Арабам.

Арабія мае вялікае палітычна-гаспадарчае і культурнае значэньне на ўсходзе: Арабія — бацькаўшчына магамэтанства і тут знаходзяцца сьвятыя месты магамэтанскія — Мэкка і Мэдына. Арабія — гэта беспасрэднае злучво між Азіяй і Афрыкай.

Прад вайной над Арабамі панавала Турцыя і Англія. Некаторую самадзельнасьць фактычную і ідэйную захавалі толькі арабы, ведамыя ў гісторыі пад назовам Вагабіты. Назова гэта пашла ад рэлігійнага вучыцеля магомэтанізму Вагаб. Сяньня Арабы-Вагабіты гэта арабскія нацыяналісты—патрыёты.

Пасьля сусьветнай вайны, калі ў Арабіі скончылася турэцкае панаваньне, Англія павяла там сваю заборчую палітыку. Дзякуючы англійскім дыплёматычным захадам у Арабіі паўстала аж нёкалькі фармальна самастойных дзяржаў (Асір, Гэджас, Емэн), а фактычна залежных ад Англіі, а так-жа паўсталі й дзяржавы, што яўна знаходзяцца пад яе апекай (Ірак, Палестына).

Арабскія незалежніцкія ідэалы заўсёды паддзержывалі Арабы-Вагабіты ў правінцыях Гэджас і Нэджэд. У гэтых краінах, ня гледзячы на панаваньне там Туркаў і Англіі, Арабы фактычна заўсёды жылі жыцьцём незалежным.

На чале Вагабітаў, арабскіх патрыётаў, сяньня стаіць Ібн Сауд. Ёсьць гэта гарачы арабскі патрыёт і высокай маркі палітык. Яшчэ прад вайной ён быў фактычным каралём Нэджэду, а пасьля вайны, з ласкі Англіі, стаўся каралём фактычным і афіцыяльным Гэджасу.

Вось-жа гэты кароль Ібн Сауд, карыстаючыся з свайго высокага становішча, прырыхтаваўся як сьлед да вайны і, ня гледзячы на сваю апякунку Англію, апошнім часам, з вернымі сваімі Арабамі, узброенымі ўва ўсякага роду сучаснае аружжа, пашоў вайной на арабскія, залежныя ад эўропэйскіх апякуноў, дзяржавы, каб іх усіх аб'яднаць і злучыць у вадну вялікую незалежную арабскую імпэрыю. У аснову гэнага свайго палітычнага будаўніцтва Ібн Сауд кладзе арабскую нацыянальнасьць і магомэтанскую рэлігію.

Калі пішам гэтыя радкі, Ібн Сауд ужо заняў Асір, прыстань Годэідаг і ідзе на Емэн, на паўдні Арабіі, дзе апошнім часам закаранілася з сваім капіталам і з сваімі ўплывамі палітычнымі Італія.

Трудна сяньня сказаць, ці вялікія нацыянальныя пляны Ібн Сауда адразу ўдадуцца яму. Але бадай з пэўнасьцяй можна цьвердзіць, што калі гэныя пляны не ўдадуцца сяньня, дык удадуцца заўтра. Народ, збуджаны да самабытнага жыцьця — ды йшчэ гэткі слаўны народ арабскі, — мэты сваей дапне нямінуча.

На заканчэньне трэба нам сказаць, што незалежніцкія імкненьні арабскага народу гэта — між іншым — прыгожы прыклад і Беларускаму народу. Дзеля гэтага мы, Беларусы шлём далёкаму і слаўнаму арабскаму народу шчырае прывітаньне і жаданьне памыснай барацьбы ў яго вызвольна-незалежніцкіх змаганьнях!...

ПАМЁР МІКОЛА ВЯРШЫНІН.

Дня 7 траўня сёл. г. у Празе ческай памёр ведамы беларускі дзеяч на эміграцыі МІКОЛА ВЯРШЫНІН. Паховіны адбыліся 9 г. м. там-жа на Ольшанскіх могілках.

Шырэй аб асобе памёршага напішам у наступным нумары.

BIEŁARUSKAJA CHRONIKA.

„Іскры Скарыны" Nr. 4. Praha ŭ Čechasławacyi. Źmiestu mnoha — miascami cikawaha, a miascami i „niacikawaha". Woś prykłady niacikawaha: dr. Jermačenka piša ab radzie (rad, radium — chemičny element), a nazywaje jaho... radyjo. Jon kaža: „ab radyju", „lačeńnie radyjem". Mała świedamy ŭ hetych sprawach čytač sapraŭdy moža padumać, što dr. Jermačenka ŭzdumaŭ lačyć nia radam i nia radyjumam, a prosta radyjem (radius — pramień): telehrafam biaz drotu. Wychodzić praŭdziwaja facecija!

Niacikawyja tak-ža, bo niekatoryja niazhodnyja z praŭdaj, zaciemki na temy biełaruska-relihijnyja, z jakich dawiedwajemsia, što jak bieł. duchawienstwa prawasłaŭnaje, tak i katalickaje nia prymała i nia prymaje nijakaha ŭčaścia ŭ bieł. adradžeńni. Pryznajomsia, što heta dla nas niešta susim nowaje. Praŭda, prawasłaŭnaje duchawienstwa brała i biare niaznačny ŭdzieł u bieł. narodnym ruchu, ale katalickaje—całkom značny. Ab hetym świedča historyja bieł. ruchu ahułam i nawat historyja bieł. literatury.

Z žyćcia Wil. Addziełu BIHiK. U subotu dnia 12 h. m. u pamieškańni Instytutu (Zawalnaja 1-1) abs. etn. M. Piaciukiewič pračytaŭ lekcyju na temu „Adam Hurynowič jak biełaruski etnohraf". Prelehient swaju lekcyju snawaŭ na materyjałach znojdzienych u zborniku A. Hurynowiča p. n. „Zbiór rzeczy białoruskich z gm. Wiszniewskiej parafii Żodziskiej..." wydany Krakaŭskaj Akademijaj Nawuk u 1894 h.

Wiarnuŭsia J. Bylina. U pieršych dniach h. m. wiarnuŭsia z lačeńnia ŭ Zakapanym wiedamy biełaruski paet Janka Bylina. Žadajem Jamu chutkaha i poŭnaha wyzdaraŭleńnia.

Śmiešna i hłupa. Kožnamu jasna, što biełaruski narod musić šukać sabie sajuźnikaŭ Hetkimi sajuźnikami jaho, u sučasnym jaho palityčnym pałažeńni, mohuć być tolki susiednija narody Ukraicy i Litoŭcy. Dziela hetaha — krytyčna i dastojna — Biełarusy z imi i pawinny šukać parazumieńnia i supracoŭnictwa. Zrazumieła, što nia mohuć hetaha pryznać worahi biełaruskaj samastojnaj palityki. Dyk i nia dziwa, što kazionnyja Biełarusy z „Роднага Краю" z pryncypam bieł.-lit.-ukr. zbližeńnia i supracoŭnictwa zaŭziata zmahajucca. Padčas wybaraŭ u Waršaŭski Sojm jany raźbiwali bieł.-ukr. blok, a ciapier, kali paŭstali hutarki ab zhodzie Litoŭcaŭ z Palakami, jany na bačynach „Роднага Краю", zabywajučysia całkom ab intaresach biełaruskich, z pienaj u rocie baroniać... Palakoŭ praciŭ Litoŭcaŭ. Badaj haloŭnym dokazam ich warožaści da Litoŭcaŭ maje być niewykanańnie Litoŭcami biełaruska-litoŭskaj (kali takaja była) umowy z 1918 h., u jakoj miž inšym pryrakajecca aŭtanomija biełaruskaj terytoryi ŭ Litwie. Woś-ža kazionnyja Biełarusy nawat i hetaha nie „zrazumieli", što henaja ŭmowa była napisana na wypadak, kali-b u litoŭskich hranicach sapraŭdy znašłasia biełaruskaja terytoryja.

My razumiejem, što „Роднаму Краю" treba hetak pisać, ale ž treba ahladacca na pryzwaitaść i na karyść bieł. narodu.

Nie zabywajmo ŭreście, što adnosiny Biełarusoŭ da ŭsich ich susiedziaŭ pawinny apiracca ani na niejkaj asabliwaj lubowi da ich, ani ŭznoŭ na nienawiści, a tolki na praŭdzie i sprawiadliwaści i na karyści — zhetul wynikajučaj — bieł. Narodu.

Hetkich nia prymajuć. Dawiedwajemsia, što padčas apošniaha byćcia marš. J. Piłsudskaha ŭ Wilni, biełaruskija polonofiły z Astroŭskim na čale źjawilisia ŭ pałac, kab afiarawać Maršałku napisanuju ab im-ža knižku, pieratłumačanuju z mowy polskaj na biełaruskuju. Maršałak adnak hetaj „delehacyi" nia pryniaŭ.

Da wiedama haładajučych.

U suwiazi z ciažkim pałažeńniem Biełarusaŭ u miežach Polskaj dziaržawy, Sekcyja pomačy paciarpieŭšym ad nieŭradžaju i haładajučym pry Litoŭskim Dabradziejnym Tawarystwie ŭ Wilni, achwiarawała praz Redakcyju „Samapomačy" 2 500 (dźwie tysiačy piaćsot) zł. dziela padziełu ich siarod haładajučych Biełarusoŭ. Z hetaj metaj pry „Samapomačy" zarhanizawałasia adumysłowaja Kamisija Pomačy Haładajučym Biełarusom, złožanaja z nižejpadpisanych pradstaŭnikoŭ hramadzianstwa, jakaja paśla 5 červienia prystupić da padziełu ŭspomnienaj sumy miž Biełarusami z pasiarod patrabujučych pomačy, biaz roźnicy wiery i palityčnych prakanańniaŭ.

Padajučy ab hetym da ahulnaha wiedama, Kamisija abjaŭlaje, što prośby zainterasawanych asobaŭ, z uwahi na nieabchodnaść chutčejšaj pomačy, pawinny być wysłany nie paźniej 3-ha červienia h. h., pryčym aprača imia, proźwišča i wyraznaha adrasu, nieabchodna padać nastupnyja infarmacyi: čym zajmajecca patrabujučy pomačy?, kolkaść asobaŭ u siamji, što znachodziacca na jaho ŭtrymańni?, ci maje ziamlu i kolki, a tak-ža pažadana padać usie pryčyny, jakija prymušajuć zainterasawanaha prasić pomačy.

Praŭdziwaść padadzienych u prośbie infarmacyjaŭ pawinna być paćwierdžana jakoj-koleČy biełaruskaj arhanizacyjaj, abo asobaj wiedamaj z karysnaj pracy dla Biełarusoŭ.

Z uwahi na wielmi wialikuju kolkaść patrabujučych, Kamisija zhary papieradžaje, što z atrymanych srodkaŭ budzie mieć mahčymaść pamahčy tolki niewialikamu liku asob i niewialikaj sumaj.

Adras dla piśmaŭ: Kamisija Pomačy Haładajučym Biełarusam pry Redakcyi „Samapomačy". Wilnia, Połackaja 4—10 (Wilno, Połocka 4—10).

Dla asabistaha parazumieńnia Staršynia Kamisii prymaje ŭ Wilni, Zawalnaja wul. Nr. 1—1 ad hadz. 11 da 13.

(—) *Jan Paźniak,* Staršynia Kamisii. (—) *Uładysłaŭ Kazłoŭski,* wice-staršynia. (—) *Albin Stepowič,* Sekretar.

(—) *Adolf Klimowič,* Skarbnik. (—) *Jazep Najdziuk,* buhalter.

Wilnia 12.V.34 h.

Kamisija Pomačy Haładajučym Biełarusom hetym wyražaje najščyrejšuju padziaku Litoŭskamu Dabradziejnamu Tawarystwu ŭ Wilni za achwiarawanyja im 2.500 (dźwie tysiačy piaćsot) złotaŭ praz Redakcyju „Samapomačy" dla haładajučych Biełarusoŭ u miežach Polskaj dziaržawy.

J. Paźniak Staršynia Kamisii. *A. Stepowič* Sekretar.

Wilnia, 16 traŭnia 1934 h.

Z biełaruskaj katalickaj niwy.

a. Archimandryt F. Abrantowič, Maryjanin, z Charbinu prybyŭ u Rym, dzie zabawicca daŭžejšy čas. Z Rymu pryjedzie tak-ža adwiedać Wilniu i Druju.

a. Cikota, Jenerał Maryjanaŭ, u pałowie minułaha miesiaca, u tawarystwie J. E. biskupa Bučysa, adwiedaŭ manastyr Saletynaŭ u Altamont u Amerycy, dzie prabywaje Ks. praf. dr. J. Tarasewič.

Naznačeńni. Ks. L. Chwiećko naznačany prefektam škoł u Pinsku, Ks. P. Tatarynowič—wizytataram nawuki relihii ŭ škołach Łuninieckaha dekanatu, ks. dr. A. Rojko — probaščam u Pružanach.

Świačeńni. 9.IV siol. h. haduncy Papieskaj unijackaj seminaryi ŭ Dubnie, dyjakany: Filipowič i Šarejka paświačany na świaščeńnikaŭ.

Wialikodnaja Ewanelija pabiełarusku. Padčas wialikodnaha nabaženstwa ŭ unijackaj cerkwie ŭ Wilni była miž inšym adpiajana Ewanelija i pabiełarusku.

Papraŭka. Wilenskaje „Słowo" było padaŭšy wiestku ab śmierci Ks. P. Chomiča, jaki znachodzicca ŭ SSRR. Woś-ža wiestka hena, na ščaście, niepraŭdziwaja. Ks. Chomič, praŭda, chwory, ale, dziakawać Bohu, jašče žywy.

Nadzieja na pawarot. Hazety pišuć, što Litoŭski ŭrad wiadzie z uradam SSRR pierahawory ab zwalnieńni z sawieckich wastrohaŭ mnohich ksiandzoŭ litoŭcaŭ i ab ich pawarocie ŭ Litwu. Jość nadzieja, što pry hetaj akazii budzie zwolnieny i wierniecca na baćkaŭščynu i Ks. P. Chomič (rodam z Horadzienščyny).

Biełaruskija lekcyi. Niekalki biełaruskich lekcyjaŭ mieŭ u Lwowie ŭ hreka-katalickaj seminaryi, Kandydat Teolohii, student Leŭ Haroška.

Ajcy Studyty i biełarusy. Lik biełarusoŭ u zakonie ajcoŭ Studytaŭ pawialičwajecca. Pažadanyja nowyja kandydaty. Zwaročwacca: O. Protoihumen, p. Przemyślany, m. Uniów. O.O. Studyci. (*„Chr. D." Nr. 5.*)

Zmiena... warty.

Hetak nazywajecca ŭ wojsku źmiena žaŭnieraŭ, što pilnujuć jakich-niebudź budynkaŭ ci inšych wajskowych rečaŭ: adny z ich, što ŭžo zmarylisia, iduć adpačynuć, a na ich miesca prychodziać inšyja, jakija majuć zahad rabić toje samaje, što rabili papiarednija — pilnawać, šmat nia dumać i słuchać zahadaŭ źwierchu. Słowam, źmianiajucca tolki ludzi— i to nie na doŭha, ale nie źmianiajucca paradki

Woś-ža hetkim imiem, źmienaj warty—sama polskaja presa nazwała apošniuju źmienu polskaha ŭradu: u paniadziełak 14 h. m. padaŭsia ŭ adstaŭku ŭrad J. Jendžejewiča i za dzień, bo ŭ aŭtorak 15 h. m. ŭžo ŭtwaryŭsia ŭrad nowy, na čale jakoha stanuŭ L. Kazłoŭski, dahetulešni wice-ministr finansaŭ. Zmianilisia akramia taho ministry hramadzkaj apieki i handlu i promysłu: ministram hramadzkaj apieki staŭsia kielecki wajewoda Paciorkoŭski, a ministram handlu i promysłu — D-r Reichman.

Nowamu kabinetu nie warožać daŭhawiečnaści i nazywajuć jaho tolki kabinetam „wakacyjnym."

Papieradzili pierawarot u Łatwii.

Unočy z 15 na 16 traŭnia ŭ celaj Łatwii abwieščana wajennaje pałažeńnie, jakoje maje trywać paŭhodu. Hety krok swoj łatwijski ŭrad tłumačyć niepracazdolnaściu sučasnaha Sojmu i zaŭważanymi namierami nasilnaha pierawarotu z boku čyńnikaŭ jak lewych (soc. demokrataŭ), tak i prawych (nacyjanalistyčnych). Adnačasna z abwieščańniem wajennaha pałažeńnia pa celaj Łatwii adbylisia rewizii i aryšty ŭ padazronych asobaŭ i ŭstanowach, a taksama zabaronieny ŭsiakija wiečy (zboryšču), raspuščany palityčnyja partyi, zamknionyja redakcyi kala 20-cioch hazetaŭ i inšyja hramadzkija ŭstanowy (prafes. sajuzy). U pieršuju čarhu arystawany: staršynia centr. k-tu partyi soc. demokrataŭ, staršynia sojmu (taksama s.-d.), 3 aficery ryskaha harnizonu, zamknione h. zw. Narodny Dom — centrala s. d. Uradawyja pawiedamleńni kažuć, što pry rewizijach znojdziena było šmat zbroi i wybuchowych materyjałaŭ.

Staršynia Rady ministraŭ Ulmanis (z łatyskaha Sialanskaha Sajuzu) zajawiŭ, što sytuacyja ŭ kraju całkom apanawanaja. Haworać ab peŭnyah źmienach u uradzie, kudy majuć uwajści miž inš.: b. premjer Skujenieks (pastupowiec) i rektar ryskaha uniwersytetu Auškap.

Litwa - Łatwija - Estonija.

Na litoŭskaje memorandum z dn. 25.IV. s. h. da ŭradaŭ Łatwii i Estonii, hetyja apošnija, praz swaich dyplomatyčnych pradstaŭnikoŭ u Koŭnie, zajawili 14 h. m. swaju prychilnaść i zhodu zasnawać blok nadbałtyckich dziaržawaŭ i z swajho boku padali dumku, kab nieadkładna pačać biespasiarednija pierahawory ŭ hetaj sprawie, biaručy za padstawu ŭspomnienaje litoŭskaje memorandum.

— 26 i 27 traŭnia ŭ Koŭnie maje adbycca źjezd pradstaŭnikoŭ ad tawarystwaŭ zbližeńnia nadbałtyckich dziaržawaŭ. Źjezd hety miž inšym maje zaniacca sprawaj sklikańnia 10-ha kanhresu T-wa łatwijska-litoŭskaha, sprawaj rehulacy drobnych nieparazumieńniaŭ, wydańnia supolnaha biuleteniu dy ŭtwareńnia stałaha Kamitetu łatyska-litoŭska-estonskaj łučnaści. —Nie biaz źwiazku z usim hetym jość wizyta ŭ Waršawie i estonskaha ministra zahraničnych spraŭ.

Z ŽYĆCIA BIEŁARUSOŬ-KATALIKOŬ U ŁATWII.

Rekolekcyi dla wučniaŭ. 20, 21 i 22.III siol. h. u Dźwinskim kaściele Niepaw. Začaćcia Maci Božaj adbylisia rekolekcyi dla wučniaŭ biełaruskaj himnazii i miestawaj škoły. Nawuki rekolekcyjnyja hawaryŭ pabiełarusku prefekt himnazii Ks. J. Hajlewič, a nabaženstwy adpraŭlaŭ dyrektar himnazii Ks. J. Čaman. Padčas nabaženstwaŭ wučni piajali biełaruskija relihijnyja pieśni. Ahułam treba adznačyć, što žyćcio relihijnaje i biełaruskaje nacyjanalnaje ŭ himnazii raźwiwajecca pamysna.

Wybary ŭ Sojm i Biełarusy. Sioleta ŭ Łatwii adbuducca wybary ŭ Sojm, da jakich roznyja partyi ŭžo rychtujucca. Biełarusy kataliki iduć na wybary razam z Łatwijskaj Katalickaj Chryścijanskaj Demakracyjaj, pry jakoj arhanizujecca biełaruskaja sekcyja.

Wincuk Adwažny.

Chłapiec.

3)

POWIEŚĆ.

II. Zawałaka.

Na samym widnym miescy ŭ Zawałacy, kala hałoŭnaha rynku, krasawaŭsia ahramadny kaścioł, zmurawany na pačatku XVII wieku kniaziem Sapiehaj. Pry kaściele byŭ zbudawany wialiki, na dwa pawierchi, klaštar dla ajcoŭ Franciškanaŭ, pośle, u 1864 hodzie skasawanych i razahnanych maskalami za toje — jak było haworana — što pamahali polskim paŭstancam. Kaścioł z paŭkruhłym frontam, z adnej wiežaj wyšejšaj, hdzie byli zwany i z dźwiuma nižejšymi, hdzie miaścilisia celyja chmary hałuboŭ, uśpiorsia na wielmi hrubych ścienach i wializarnych filarach. Ściana za wialikim aŭtarom, katory stajaŭ adłučany ad muru, była hładkaja ad samaj stoli da ziamli i pryhoža razmalawana: byli tam niejkija admiennyja drewy; ciakła niejkaja rečka, jak-by siniaja stužka, pry katoraj siadzieli ludzi, a pry ich stajaŭ wialiki čaławiek z doŭhim šastom, zakončanym kryžykam. Toj čaławiek niešta tym siadziačym hawaryŭ i pakazawaŭ kudyści rukoju. Adtul zdaloku išoŭ niechta druhi.

Hanula z Wincusiom časta chadziła da kaścioła.

— Mama, chto tam taki? — pytaŭsia mały Wincuś, pakazywajučy Hanuli na tyja malunki. A Hanula ščyra maliłasia.

— Heta, synku, św. Jan chryścić ludziej, — šaptała Hanula: — a hena wun pływie rečka Jardan.

— A na kaho jon pakazywaje? — pytaŭsia Wincuś.

— Tam wun zdaloku idzie sam Pan Jezus.

Dalej i wyšej, nad hetym abrazom, išli až pad sufit roznakalornyja malunki: pakoi, filary, hanki i pierachody, pa katorych hulali i latali wiasiołyja maleńkija aniołački, a pasiarod ich niechta siadzieŭ i niešta pisaŭ. Wincuś z wialikim dziwam razhladaŭ usie hetyja cudy.

— Mama, chto tam siadzić?—pakazwaŭ Wincuś palcam na taho pisara. Hanula nia rada była ŭwachodzić u razhawory, bo zaniata była pakutnymi psalmami, a tut chłapiec pierabiwaŭ druhi raz.

— Heta św. Jan Ewanelisty, što piša Ewaneliju.

— A husia? — pytaŭsia jašče Wincuś.

— Jakaja husia, što ty placieš?

— Tam, wun pry im siadzić: ci, mama, nia widziš?

— Heta aroł: jon padkazywaje św. Janu, što treba pisać, kab nie pamylicca. Ale ty, synok, maŭčy, bo my ŭ kaściele.

Hanula wiedała ŭ kaścielnych sprawach bolš za druhich tarcijarak, bo mnoha pračytała nabožnych knižak i ŭžo dobra razumieła ksiandzoŭskuju nawuku, u katoraj druhija babulki raźbiralisia mała; bo nawuka ŭ kaściele ŭ tyja časy hawaryłasia na Biełarusi papolsku. Praŭda, prostym babulam dahadzić było dawoli lohka: ledź ksiondz uźlezie na amboniju, pačynajuć, bywała, smarkacca; a kali z razhonu ksiondz prykryknie, dyk babulki płačuć i blajuć, jak awiečki. Pry tym byli takija pakornyja, što niwodnaja nia wiedała, čaho płakała. Dyk woś i ksiandzy bywali zdawoleny z swajej pracy i baby byli rady z takoha nabaženstwa.

Ale Wincuś byŭ druhoha charaktaru, bo ŭsio chacieŭ wiedać i nie zhadžaŭsia z matkaj.

— Mamačka, — kazaŭ jon — pahladzi dobra: heta-ž sapraŭdy husia! wun až raziawiłasia!

— Cicha ty! ci ty nia bačyš, što my ŭ kaściele? Tut hawaryć nia možna. Wot zara wychodzić światoja Imša. Malisia, hawary paciery!

— Ja ŭžo zhawaryŭ paciery.

Hanula pačała nowy ražaniec, a Wincuś razhladaŭ abrazki ŭ matčynaj nabožnaj knižcy.

* * *

Da asabliwaściaŭ u Zawałackim kaściele, katoryja Wincuś ahladaŭ štodzień, chodziačy z matkaj na nabaženstwa, — treba zaličyć i amboniju; nad joj była źwierchu zawiešana jak-by dzierawiannaja streška, ci baldachim, hdzie na samym wiaršočku stajaŭ taki samy čaławiek, wyrazany z drewa, jak toj namalawany na ścianie — św. Jan Chryściciel — z kryžam u lewaj rucce, prawaj taksama kudyści pakazywaŭ. Wincuś časta zadziraŭ hałoŭku ŭ haru i pahladaŭ na ŭsie kaścielnyja dziwy; asabliwa-ž časta dziwiŭsia na taho św. Jana i pytaŭsia ŭ matki, jak jon nia zwalicca adtul — tak wysaka staić? I adziety byŭ św. Jan tolki ŭ wadnu aŭčynku, a sam hoły-bosy i biaz šapki. „Musić jamu zimna?"—pytaŭsia sam siabie Wincuś. — Da samaj ambonii pryčepleny byli čatyry čaławiečki (Ewanelistyja), a pry ich byli tawaryšy: anieł, woł, leŭ i... aroł. Wincusiu zaŭsiody dumałasia, što heta husia, ale Hanula zabaraniła bolš ab heta pytacca, raz nawat zakruciła chłapca za wucha.

Była jašče adna cikawaja reč u kaściele: fihura św. Jana Nepomucena, českaha ksiandza, mučanika, katoraha biazbožny česki karol prykazaŭ utapić u rečcy za toje, što toj nie chacieŭ wydać tajnicy spowiedzi. Heta byŭ užo treci Jan u Zawałackim kaściele: fihura była dzieraŭlanaja, rostam u wysokaha čaławieka, ubrany jak ksiondz — u komžy i ŭ ksiandzoŭskaj rahataj šapačcy.

Wincuś wielmi cikawa pryhladaŭsia na hetaha światoha, kali Hanula, uwajšoŭšy ŭ kaścioł, caławała jaho ŭ nahu. Najbolš zajmali Wincusia karonki na ksiandzoŭskaj komžy św. Jana: „Musić tyki jany ćwiordyja?" — dumaŭ jon. Raz nawat paščupaŭ rukoj, jak Hanula padniała jaho, kab pacaławaŭ światoha, — i prakanaŭsia, što tyja karonki byli sapraŭdy ćwiordyja.

A Japonija ŭsio zbroicca.

Usio bolš praŭdapadobnym stanowicca, što na Dalokim Uschodzie biaz krywawaj sutyčki nie abojdzicca. Zbrojacca Sawiety — na 1-šamajskaj defiladzie ŭ Maskwie było puščana 600 tankaŭ, — ale zbroicca i Japonija. Da taho-ž heta apošniaja zbroicca nia tolki materyjalna, ale i moralna. Skroś pašyrajecca ŭ Japonii klič: *„Uważajem Mandžuryju, Manholiju i Sibir jak prastory aświačanyja kroŭju našych prodkaŭ—i na hetych prastorach pole našaha dziejańnia"* —kaža japonski hienerał Araki. Druhi ŭznoŭ japoniec, hien. Sato kaža: *„Patrabujem armii hierojaŭ, u katoraj kožny žaŭnier moh-by supraćstawicca 10-ciom worahаm."*

Ab materyjalnym zbrajeńni Japonii świedčać biudžetnyja ličby japonskaha ministerstwa wajny: U 1930 h. Japonija wydała na sprawy wajskowyja 443.000 załatych jenaŭ (jena heta adzinka japonskich hrošaŭ, tak jak polskaja załatoŭka, niamieckaja marka i h. d.), u 1931 h. — užo bolš 660.000, u 1933 h. — bolš 800.000, a sioleta — blizu 1 miljon.—Chiba-ž usio heta nia robicca dla zabaŭki...

Aŭstryjacki konkordat.

Konkordatam nazywajecca ŭmowa kožnaj dziaržawy z Watykanam, jak hałoŭnaj ŭstanowaj katalickaha kaścioła, u sprawach suadnosinaŭ pamiž katalickim publičnym žyćciom u tej ci inšaj dziaržawie. Woś-ža Aŭstryja z Watykanam hetkuju ŭmowu padpisała nanowa jašče 5 lipnia min. 1933 h., ale ratyfikacyja była adłožana da 1 traŭnia s. h.

Ratyfikacyja aŭstryjackaha konkordatu adbyłasia wielmi ŭračysta: 5 minut pa paŭnačy ŭ noč z 30-ha krasawika na 1 traŭnia, u mament uwachodu ŭ siłu nowaj konstytucyi ŭ Aŭstryi, pabudawanaj na asnowach nawuki katalickaha kaścioła, u prysutnaści prezydenta Aŭstryi Miklasa, nuncyja Sibili i całaha radu inšych wydatnych asobaŭ.

Nowy aŭstryjacki konkordat źjaŭlajecca wielmi cikawaj, u swaim rodzie susim asabliwaj sprobaj zawiadzieńnia paradku tam, dzie nie patrapili zrabić hetaha ni liberały, ni socyjalisty ŭsiakich achwarbowak. U paraŭnańni-ž z sučasnaściu hety samy konkordat jość palityčnym atutam Aŭstryi proci sučasnaj Niamieččyny.

Prad korporacyjnym ładam u Italii.

Apracawany i apublikawany anahdaj prajekt korporacyjnaha ładu ŭ Italii pradbačyć 22 korporacyi, jakija abymacimuć całaść italjanskaj wytworčaści, padzielenaj na try asnaŭnyja hrupy: ziemlarobstwa, promysieł i handal. Kožnaj korporacyjaj kiruje staršynia jmienawany staršynioj Rady ministraŭ; wice-staršyniu korporacyi jmienuje fašystoŭskaja partyja. U administracyjnych radach paasobnych korporacyjaŭ buduć zasiadać pradstaŭniki adpawiednych ustanowaŭ administracyi ahulnaj.

Prajekt pradbačyć supracoŭnictwa paasobnych instytucyjaŭ z pradstaŭnictwami pracaŭnikoŭ i pracadaŭcaŭ. Lik pradstaŭnikoŭ ad pracadaŭcaŭ maje być roŭnym liku pradstaŭnikoŭ ad pracaŭnikoŭ.

Italjanska-aŭstryjacka-wuhorski handlowy dahawor.

Raźwiwajučy dalej pratakoł padpisany ŭ Rymie sioleta 17.III., pradstaŭniki Italii, Aŭstryi i Wuhorščyny padpisali 14 h. m. dahawor, na padstawie jakoha kožnaja z nazwanych dziaržawaŭ zabawiazwajecca prymać na swoj rynak peŭny lik tawaraŭ wyrablanych u druhoj dziaržawie. I tak: Aŭstryja atrymoŭwaje prawa wywazu pramysłowych praduktaŭ u Italiju i Wuhorščynu, Italija atrymoŭwaje wolny rynak dla swaich specyjalnych wyrabaŭ u Aŭstryi i Wuhorščynie, a Wuhorščyna moža wywieźci ŭ hod 10.000 wahonaŭ zbožža ŭ Italiju i 22.000 wahonaŭ — u Aŭstryju. Aprača taho Wuhorščyna ŭspamahaje italijski port Fiume, a Aŭstryja — Triest.

Ruka ruku myje, a Italija na hetym napeŭna nia stracić.

УВАГА! — Зьбірайце зёлкі! — УВАГА!

Ужо час зьбіраць кветкі: белай крапівы, бузіны (чорнага бэзу); лісьцё: суніцаў (пазёмак), пралесак, крапівы, бабоўніку, мучанічніку; зельле: браткоў; кару: дубовую, барбарысавую і крушыны.

Падробны спосаб зьбіраньня ў лекцыях Курсу (глядзі ў „Бел. Крыніцу" № 20 з 6.V.34 г.).

Зёлкі сабраныя ад сяброў і несяброў купляе Беларуская Пчалярская Коопэратыва „Пчала:" Вільня, Каралеўская вул. № 3—8.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Narady polskich ziemlarobaŭ z niamieckimi trywajuć užo niekalki dzion u Niamieččynie. Z pawiedamleńniaŭ ab hetych „naradach" tymčasam, akramia raźjezdaŭ i sytych abiedaŭ dy wiečaraŭ, ničahutki nia čuwać. Ci takija ŭžo stalisia skromnyja ci nia majuć čym chwalicca—adno z dwuch.

„Len polski." Letaś uwosieni była ŭ Wilni wystaŭka lannaja, jakaja dawoli ŭdałasia. Heta padachwociła haściej z Polščy pierawieści hetu-ž wystaŭku ŭ swaje miesty. Apošnim časam heta wystaŭka znašłasia ŭ Waršawie, hdzie ŭžo pierachryścili jaje na „Len polski:" strojnaje pierje — dy čužoje.

Z ZAHRANICY.

Sesija Rady Lihi Narodaŭ(dziaržawaŭ) adčyniena 14 h. m. Na paradku dnia miž inšym skarha niemcaŭ z Polščy u sprawie nadawańnia polskim uradam dla prynaležnikaŭ da „nacyjanalnych mienšaściaŭ" kancesijaŭ (dazwołaŭ) na prodaž alkaholnych napitkaŭ.

Japonija wusnami swajho ministra Osumi zajawiła, što adstupić ad dahetulašnich mižnarodnych marskich dahaworaŭ, bo jany dla Japonii wielmi niekarysny.

Barthou (Bartu) francuski ministr zahraničnych spraŭ, abjechaŭšy dwa tydni tamu nazad swaich sajuźnic — Polšč i Čechasławaččynu, dzialiŭsia anahdaj u francuskaj parlamentarnaj kamisii swaimi ŭražańniami z padarožy. Zajawiŭ pry hetym, što jamu ŭdałosia „razahnać nieparazumieńni i ŭzmocnić tradycyjnuju pryjaźń."

Nie zabylisia. 2 miljony rubloŭ kredytu biaspraŭna wymanili z maskoŭskaha addzieła dziaržaŭnaha banku pracaŭniki balšawickaha tkalnickaha trustu (sajuzu). Za heta dyrektar trustu, hałoŭny buhaltar i jahony pamocnik aryštawany i pastaŭleny ŭ stan abwinawačańnia.

Hości, hości... U pieršych dniach m-ca traŭnia jeździła ŭ Niamieččynu delehacyja polskich žurnalistaŭ i prabyła tam dziesiać dzion. Anahdaj pryjechała ŭ Polšč z rewizytaj i delehacyja žurnalistaŭ niamieckich. Usio heta maje źwiazok z padpisańniem niamiecka-polskaj ŭmowy ab nienapadańni i niejak nadta padobnaje da „miadowaha miesiaca."

U Rym źbirajucca jechać francuski min. Barthou i česki min. Beneš. Buduć tam hawaryć ab „naddunajskich" sprawach.

Z KRAJU.

Čyhunka ŭ Druskieniki. Wiedama, što ad čyhunačnaj stancyi Druskieniki — na linii Wilnia-Horadzien—da Druskienikaŭ—kurortu jość jašče całych 18 kilometraŭ, jakija dahetul treba było prajechać furmankaj ci aŭtobusam. Woś ža ad 1-ha traŭnia pačali budawać na hetaj linii Parečča (siańniašniaja stancyja Druskieniki) — Karabli-Jaśkielewičy-Druskieniki — kurort čyhunku. Pry rabocie zaniaty 400 čaławiek z hetak zwanaha Abozu Pracy. Nowaja čyhunka maje być hatowaj da 15 wieraśnia.

Cyklon (wietranaja bura) **nad Baranawickim pawietam** praniościa 14 h. m. i narabiŭ wialikija škody ŭ hminach Miadźwiedzickaj, Dabramyskaj, Astraŭskoj, Lachawickaj. Paniščana 40 prac. zbožža. Z šmat budynkaŭ pazrywany strechi, a to i susim pierawiernieny, u Mysłabažy sarwany most, u Wostrawie — dźwie carkoŭnyja wiežy. Hrad pry hetym byŭ tak wialiki, što ŭ w. Kuliki pazabiwaŭ 20 awiec.

Pažar Hałubickaj puščy (kala Hłybokaha) z niawyjaśnienaj dahetul pryčyny ŭźniaŭsia 10 h. m. i praz 24 hadziny času źniščyŭ kala 300 ha lesu, wartaść jakoha aceńwajecca da 100 tysiač załatowak.—Niebiaśpieka abniaćcia pažaram wioski Hornawa zmusiła da sarhanizawańnia ŭ čas pomačy z miascowaha nasielnictwa i stajačaha ŭ wakolicy wojska. Pry hašeńni pažaru byli achwiary aparańnia niekalkich sialan i žaŭnieraŭ. Za pryčynami pažaru sočyć sumysnaje śledztwa.

Traby zhareli. U minułym tydni zhareła miastečka Traby, Wałožynskaha pawietu. Pažar pačaŭsia ŭnočy i z pryčyny suchaści ŭ karotkim časie abniaŭ cely kwartał, puščajučy z dymam kala sotni budynkaŭ, u hetym dźwie žydoŭskija synahohi, cely rad kramaŭ i žyłych pamieškańniaŭ. Pry hašeńni pažaru aparylisia 8 asob. Materyjalnyja straty pažaru abličajuć na sotni tysiač załatowak.

Z WILNI.

Nowy bruk u Wostraj Bramie. U pačatku m-ca červienia majuć prystupić da zamieny dahetulašniaj draŭlanoj „kostki" ŭ Wostraj Bramie na klinkier (cehła). — Daŭno para!

Woŭk na pradmieści. U sieradu 16 h. m. ŭ adnej z wulic Zwiaryniećkaha kwartału zabłukaŭsia woŭk. Niespadziawanaha haścia ŭdałosia — nie biaz achwiar — zławić žyŭcom u piatlu: budzie jon dastaŭleny ŭ haradzki zoolohičny harod.

CENY. Zbožža 16.V.34. za 100 kilo:

Žyta, II	12.90—13.10 zł.
Pšonnaja muka, 4/0.	31.——32.— zł.
Žytniaja muka, 55 prac.	22.—22.50 zł.

Hety apošni Jan nia mieŭ swajho pastajannaha miejsca ŭ kaściele: z prakon-wieku stajaŭ jon u babincy, hdzie žabruščyja baby bubnieli paciery i abmaŭlali swaich dabradziejaŭ. Ciažkaja dola była hetaha światoha: praciarpieŭšy za žyćcia za toje, što maŭčaŭ i nia wydaŭ karalu światoj tajnicy spowiedzi, tut, u Zawałacy, musiŭ słuchać wiečnych babskich burčeńniaŭ i... taksama maŭčać. A staraja, wysokaja i chudaja Ruzia, što nazywali „babski starasta", bo trymała ŭ hrazie i pasłušenstwie cely babiniec, wiešała na rucce św. Jana swaju zapasnuju torbu. Dyk woś adnaho razu, jak pierad światam myli kaścioł i adna z takich šapiatuchaŭ padčapiłasia, kab abmyć i św. Jana — niejkim paradkam św. Jan zwarušyŭsia z miesca i, hroknuŭšy na ziamlu, prytoŭk śmiełuju babu čuć nie da paŭśmierci — choć hetak pamściŭ jon usie swaje kryŭdy. Heta było pryčynaj, što św. Jana pieranieśli ŭžo ŭ kaścioł i pastawili na aŭtary św. Antoniaha. Ale woś pryšli nawenny da św. Antoniaha, dyk fihuru Jana pieranieśli na aŭtar św. Franciška. Ale ŭznoŭ pad wosień pryjšoŭ fest św. Franciška, dyk fihuru pieranieśli na aŭtar św. Jozefa z Kupartynu. Hety ŭžo aŭtar byŭ u kaściele, tak skazać, nie patrebny; bo ŭ wialikim kaściele aŭtaroŭ chwatała, dyk tut św. Jan prastajaŭ cely hod. Ale pryjechaŭ nowy probašč, ksiondz Marcinoŭski, katory zaraz pačaŭ reformy ŭ parachwii i ŭ kaściele: jon adrazu źmiarkawaŭ, što fihura staić nie na miescy i chacieŭ pastawić nazad u babiniec. Adnak-ža baby, na čale z swaim „starastam", Ruziaj, padniali taki strašenny lamant i harmidar prociŭ światoha, što św. Jan jašče hod prastajaŭ na aŭtary św. Jozefa. Až narešcie znajšoŭsia dabradziej — prosty čaławiek, ale tałkowy — katory sam zrabiŭ padstaŭku i paraiŭ probašču pastawić fihuru pry filary, nasuproć ambonii: tut užo św. Jan astoiŭsia nazaŭsiody.

Z prawaha boku kaścioła byŭ zbudawany ŭ formie padkowy wializarny murawany klaštar, na dwa pawierchi. Klaštar dwuma kancami prytykaŭsia da kaścioła; pasiarod kryllaŭ klaštaru byŭ kusečak harodu, hdzie pry samym kaściele rasła adna jhruša; uzdoŭž ścienaŭ byli parobleny zahončyki dla kwietak, a na samaj siaredzinie — staraświeckaja kamiennaja studnia, — dla wyhody manacham i parachwijanam. Kryło klaštaru, sa starany rečki Wałačanki, było zapuščana praz čatyry dziesiatki hadoŭ: dach praciakaŭ jak sita; wokny pahnili; šyby pawyjmali „dobryja ludzi"; jany tak-ža paraźbirali i staraświeckija piečy, a nawat pawydzirali cehły z pasadzki. Niekatoryja takija dabradziei prabawali łamać wuhły i schody, ale ścieny niepaddawalisia nijakaj sile, ani chitraści: cehły byli tak krepka spojeny pamiž saboj staraświeckaj wapnaj, što lahčej było cehłu raźbić, jak adarwać ad druhoj. Hetaja čaść klaštaru dawała prytułak tolki kažanom i wierabjom, a tak-ža sowam, katoryja, žudasna hukajučy pa całych nočach, nawodzili strach na ŭsio susiedztwa. Wierabji, wiečna niespakojnyja, swarylisia z saboju za kožny łaskutočak, a recha ichnych wostrych, zyčnych hałasoŭ raznosiłasia pa całym klaštary. Padkaścielnyja ludzi hawaryli, što ŭ poŭnačy adbywałasia tut niejkaja tajomnaja pracesija: pamioršyja zakonniki ŭ kapturoch, šlopajučy dzierawianymi tuflami, abchodzili sa świečkami ŭsie kuty-zakutki, marmočučy paciery, brazhajučy dźwiaryma... a jak piewień a poŭnačy adzywaŭsia — skroś ziamlu prapadali! Byli nawat widawočnyja świedki: špitalnaja baba, Ruzia, — taja, što nazywali „babski starasta" — prysiahała, što na swaje žywyja wočy bačyła, jak stary łysy zakonnik wyhnaŭ adtul ražancam całuju stadu čarciej; heta było jakraz na žydoŭskuju strašnuju noč. Tahdy-ž carkoŭnaha dziačka čerci wadzili całuju noč pa paloch, až pad ranicu zapiorli na mahilnik i tam upchnuli pad kaplicu: a čaławiek jon byŭ wielmi pabožny i tolki kryšačku padpiŭšy. Hawaryli tož jašče ludzi i mnoha čaho inšaha; ale čaho heta ludzi nie haworać, asabliwa baby?...

Ksiondz Marcinoŭski, čaławiek nie wialikaj adwahi, zamurawaŭ kaniec kalidoru, što wychodziŭ na toje strašnaje miesca, a cely klaštar wyświaciŭ i addaŭ u arendu roznamu zboryšču. Klaštar zamianiŭsia na taŭkučku: płač dziaciej, sakatańnie kurej, babskija hałasy zapoŭnili daŭniejšy prytułak cišyni i malitwy. Światočnymi dniami klaštar ažyŭlaŭsia jašče bolš: blizka paławina mužčynaŭ wychodziła padčas nawuki z kaścioła na kalidory pabałtać i pakuryć; dziaŭčaty z chłapcami adbywali tut swaje spacyjery; dzieci hanili wierabjoŭ... a probašč strašenna swaryŭsia ŭ kaściele na hetyja biesparadki; choć tyja, što astawalisia ŭ kaściele na nawucy, zarablali tolki na pachwału.

U rahawym najbolšym pakoi, hdzie daŭniej mieściłasia biblijateka ajcoŭ Franciškancaŭ, i ciapier jašče lažali staryja, drukawanyja i pisanyja, knižki, — zwalenyja na ziamli ŭ wadnu wialikuju horbu. Heta byŭ płod žmudnaj pracy niekalkich zakonnych pakaleńniaŭ. Ciapier, papleśnieŭšy i pryhniŭšy, staryja folijały nie paciahiwali nikoha — ani swaim wonkawym wyhladam, ani źmiestam. Raźbiraŭ ich, chto kolki žadaŭ. Arhanistyja abdziorli lepšuju skurku z aprawaŭ, katoraj pośle łatali staryja arhanawyja miachi, bo ŭžo ž wielmi skrypieli i nia było wiedama, hdzie lepš piščyć — ci arhan śpieradu, ci miachi zzadu. Myšy šalaścieli ŭ biblijatecy pa papierach, rabili hniozdy, i ŭ poŭnaj biaśpiečnaści wychowywali mnoha pakaleńniaŭ. A haspadynia ksiandza Marcinoŭskaha — baba bywałaja, katoraja wiedała canu kožnaj rečy — sabrała zdatniejšy materyjał i pradała kulhawaj Sorcy na funty: papiera była staraświeckaja, hrubaja i akazałasia wielmi zdatnaja dla sieladcoŭ. Bo i naahuł paniahaspadynia nia lubiła nijakaha marnatraŭstwa: kali bačyła, što probašč ab što nia dbaje, dyk nawodziła paradak sama. Urešcie sam ksiondz Marcinoŭski zaapiekawaŭsia biblijatekaj: prakapaŭsia ŭ

Piśmy z wioski.

Naša žyćcio.

Starasielcy — taki kutočak, ab jakim u hazety napisać treba. Piać wiorst jany ad Biełastoku. Heta nia to miastečka, nia to wioska. Tam nia šukaj wulicaŭ, bo Starasielcy budawalisia biez planaŭ. Zatoje tam mnoha nadta rožnych zawułačkaŭ. Raskinuty Starasielcy abapał žaleznaj darohi. Prajdzisia chto pa Starasielcach, to z kim nie spatkaješsia, každy ŭsio parfumaj pachnie. A chaty ŭ Starasielcach strojna malawanyja, u pakojach miakkija kanapy i kresły, usiudy światło elektryčnaje. U Starasielcach žywie samaja śmiatanka žaleznadarožnikaŭ. Starasielcy daŭniej wysoka stajali. Heta tolki ciapier jany ŭ waŭsim čym šmat apuścilisia.

Starasielcy sływuć kazionnymi waršatami žaleznych mastoŭ. Paŭtary tysiačy dobrych ślesaroŭ pierad wajnoj ŭ Starasielcach pracawała, a ciapier tut pracuje tolki paŭtary sotni. Bo ciapier sa Starasielcaŭ hałaŭniejšyja warštaty pieraniesieny ŭ Łapy, u polski bok za Narwu. Tudy i rabotnikaŭ nabirajuć, ale tolki čysta polskaj krywi, z pad samaj Waršawy. A dahetul u Starasielcach pracawali najbolš z pad Wałkawyska, Baranawič.

U Starasielcach da troch tysiač nasielnictwa, a pražyćcio tut ciažkoje. Kuplać usio na miejscy to doraha, a jeździć u Biełastok taksama, bo i hrošy i času škoda.

U Starasielcach maleńki kaściołak i maleńkaja cerkaŭka, zatoje škoła naša duža wialikaja, choć nia wyhodnaja. Kaliści na stancyi ŭ Starasielcach ruski car pastawiŭ časowieńku. Pa wajnie kataliki zabrali jaje na kaścioł i ŭtwaryli tut trytysiačnuju parachwiju.

Pieršy naš probašč pamior duža trahična. Jon lubiŭ nadta školnikaŭ i z imi pajechaŭ na wakacyi, tam z siena zwaliŭsia i hetak spatkaŭ adrazu swaju śmierć.

Dwa hady tamu končacca, jak u nas druhi probašč nastaŭ Antoni Lewoš. Hety ks'ondz wytrywała ŭ nas pracuje, choć maje ŭ pracy wialikija piraškody. Hety probašč nam kruhom padabajecca. Dobryja paradki ŭ nas u kaściele i katalickija arhantzacyi raźwiwajucca ŭ nas dobra.

My parachwijanie ŭ Starasielcach adnej rečy nie razumiejem. Našaha probašča nia puščajuć u školu. Dali tam jamu hadzin niekalki dla staršakoŭ, a da ŭsiej škoły jaho nie dapuścili. A heny probašč, što pamior, to razam byŭ i prefektam u škole.

Našy mužčyny ŭ hetaj sprawie jeździli da kuratara, ale darma. Ciažka našamu probašču dać radu, z peŭnymi asobami ŭ parachwii. Woś choćby i hety fakt. Niadaŭna čytaŭ probašč pastyrskilist z ambony. Heta niepadabałasia našym haračym patryjotam i jany napisali ŭ Biełastockija hazety. Niejki adzin cyrulnik najbolš dakučaje našamu probašču. Ale henaha cyrulnika ŭsie ŭ Starasielcach znajuć, jon usiudy tknie nos swoj i z im nichto nia ličycca.

Papok naš maładzieńki, strojnieńki, sprytnieńki. Hetaha nadta chwalać usie palaki. Jon dabiŭsia ŭ palakaŭ, što jamu pazwolili twaryć z maładziežy čysta rasiejskija arhanizacyi. A patrebna heta musić tolki jamu samomu.

Škoła naša nadta wialikaja. Tysiača dziaciej u jej wučycca. Arhanizacyja našaj škoły wysaka pastaŭlena. Nie z adnych Starasielcaŭ tudy chodziać dzieci. Kruhom z blizkich wiosak dziaciej tam poŭna. Dwanaccać wučycialoŭ tam pracuje. Škoła heta ciesnawataja. Prytknuta jana blizka nadta čyhunki i wakzału. *D. St.*

[redacted]

Žytniaja muka, 65 prac. .	18.50 zł.
Žytniaja muka sitkowaja .	16.50 zł.
Žytniaja muka razowaja .	16.50 zł.

Miasny rynak, 15.V.34. za 1 kilo:

Wałowina, całyja štuki, II i III hat — . .	85—95 hr.
Wałowina, zady, I i II hat.	1.10—1.25.
Wałowina, pierady, (košer) I i II hat. .	1.— - 1.50 zł
Cialacina, II i III hat. .	70—80 hr.
Świnina, I hat. . . .	1.15—1.20 zł.
Świnina, II i III hat. .	1.05—1.15 zł.

Skury syryja:

Bydlačyja, za 1 kilo	95 hr.
Cialačyja, za štuku	4 zł.

Za min tydzień było na rynku: skaciny — 408 štuk, cialat — 1.164, świniej — 482 i awiec — 3. — Za toj ža čas zabita było bydła — 377 štuk, świniej — 414, cialat — 1.125 i awiec — 3. Rynak spakojny.

Małako, jajki, 15.V.34.

Ličby ŭ dužkach aznačajuć ceny ŭ detalu (u drabnicy):

Masła najlepšaje za kilo,	2.70(3.20)zł.
„ stałowaje . . .	2 50(3 20) „
Syry nawahradzkija . .	2.20(2.60) „
„ litoŭskija . . .	1.70(2 20) „
Jajki za kapu	3.00—3.90 „
„ za štuku	6—8 hr.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!“

Rabaja ziaziula — biełaruskaja ptuška.

Niešta tajomnaje wiaža biełarusa z ziaziulaj. Heta ptuška biełarusa čaruje. Prydzie wiasna, biełarus tolki i zaniaty ziaziulaj. Biełarus lubie hawaryć pra ziaziulu. Každuju wiasnu my pytajem adzin druhoha, ci kukawała ŭžo ziaziula? My wiedajem, jak biełarusy čakajuć, kali žiaziula pieršy raz zakukuje.

Čas na ziaziulu — heta wiasna. Pačynaje kukawać jana ŭ časie mižyjurja. Wiasna chaj budzie rańniaja, ci poznaja, to ziaziula tolki na mižyjurje biespramienna zakukuje. Sioleta jana akazałasia tolki adzin dzień pierad Jurjem. Ale heta była wyniatkowaja wietłaść raboj ziaziuli da biełarusa, bo ciopłuju wiasnu spatkaŭ sioleta biełarus.

Nam biez ziaziuli świet niamiły. Nia možam my ŭjawić sabie ŭsiaho charastwa wiasny, pakul nam ziaziula nie zakukuje. Pieršaje pa zimie ciapło nia było-by nam miłym, kab my nie pačuli kukawańnia ziaziuli. A kali my wiasnoj pačujem ziaziulu, tady ŭ hrudziech našych inačaj serca bjecca. Pierad nami tady druhi świet adčyniajecca. Nawokał siabie my inačaj hladzim. Inačaj my da žyćcia zabirajemsia. Inšyja plany rodziacca ŭ haławie našaj. A serca naša tady ŭ haru padymajecca i žywiej bjecca. Žadańni našy da dabra tolki rwucca, a wola naša wybiraje tolki rečy najlepšyja. Usio heta wyklikaje ŭ nas adna tolki ziaziula!

Na klič ziaziuli biełaruskija sady raśćwitajuć! Wišnia robicca biełaja, jak śmiatana, ihruša ad kwietak, až rassypajecca, a jabłynia najlepiej pachnie tady, kali na ich ziaziula kukuje.

A moža dziela ŭsiaho hetaha ziaziulu nazwać možna biełaruskai ptuškaj? Ziaziula kukuje i ŭ Litwie i ŭ Polščy i ŭ Anhlii. Ziaziula eŭropejskaja ptuška. Ale na't paśla hetaha, što škodzie nam nazwać ziaziulu biełaruskaj ptuškaj? Tak daloka my nie razhladajemsia pa świecie, kab sačyć za ziaziulaj u čužych krajoch zahraničnych. My hladzim tolki na biełaruskuju ziaziulu i słuchajem kukawańnia tolki biełaruskaj ziaziuli. Dyk my śmieła i zawiom jaje našaj biełaruskaj ptuškaj!

Ci heta takoje strojnaje kukawańnie ziaziuli, što my biełarusy jaho tak słuchać lubim? Ničoha tak manatonnaha, jak kukawańnie ziaziuli! Jano samo ŭ sabie, dyk heta najpraściejšaja reč! Zatoje amerykaniec jaki, pačuŭšy našu ziaziulu, skazaŭby nam z pryciskam — „Nu i ziaziula waša — mnie jaje nia chočycca słuchać! Hetak naša ziaziula wydawacca moža tolki amerykancu, bo ŭ ich ziaziuli nia mašaka. Dla nas biełarusoŭ ziaziula— heta rajskaja ptuška!

Mnoha jość biełaruskich pieśniaŭ pra ziaziulu. A jakija jany ŭsie pryhožyja — žałosnyja! Słuchajučy henych pieśniaŭ, nam, prosta, płakać chočycca! Bo pieśni henyja źwiazany z losam biełarusa. Zapłača każdaja zamužniaja biełaruska, pačuŭšy pieśniu: „Abwiarnusia ja ŭ rabu ziaziulu...“ U hetaj pieśni parušany žyćciowyja struny biełaruskaj žančyny. U biełarusaŭ pieśni, u jakich ziaziula ŭspaminajecca, stajać na pieršym miejscy.

Taksama prasłaŭlajuć ziaziulu biełaruskija paety. Čytaj paezii Janki Kupały, abo Jakuba Kołasa ci druhich biełaruskich paetaŭ,—skolki tam charastwa i siły ziaziuli addajecca! Adzin biełaraski paet, dyk sam siabie nazwaŭ ziaziulaj, bo hetak padpiswaŭ swaje twory.

Słaŭnyja biełaruskija kampazytary apiralisia ŭ swaich natchnieńniach na hetaj ptušcy-raboj ziaziuli. Taki Hlinka, abo Maniuška z kukawańnia ziaziuli brali melodyi da swaich tworaŭ.

Ahułam dla biełarusa ziaziula — niejkaja čaroŭnaja ptuška. Biełarus pa ziaziuli waroža. Ščaśliwaja, abo niešćaśliwaja budučynia ŭ biełarusa pa ziaziuli paznajecca. Ziaziula biełarusu kaža ci jon budzie bahaty, ci doŭha pažywie na świecie. Zdarycca, ziaziula ŭ čyim sadzie zakukuje, tady kažuć, što wiasielle tam budzie. Pamre chto na wiasnu, dyk wina tam ziaziuli, bo jana kukujučy, až rahatała.

Ziaziula nia wielmi strojnaja ptuška. Jana rabaja. A što raboje — toje niastrojnaje! Ziaziula dla biełarusa, choć i rabaja, ale strojnaja!

Ziaziula ptuška nadta enerhičnaja, nadta žywaja i ruchawaja. Da swajho ščaścia ziaziula idzie prabojem. Adzinaja ptuška ziaziula, što sabie hniazda nia robie i dziaciej nie haduje. Jana biaz hetych kłopataŭ abychodzicca. Ale sa świetu ziaziula ŭsiožtaki nia zwodzicca.

Ziaziula ustaješ nadta rana. Čuć światok, a jana ŭžo kukuje. Ziaziula jašče ŭ bary adzywajecca, kali pozny wiečar prychodzie i ptuški druhija daŭno ŭžo śpiać.

Chto pryhladaŭsia da ziaziuli, jak bieśpierastanku jana trapieča skrydłami, jak strojny chwost swoj šyroka razduwaje, jak haławoj swajej šybka krucie, toj zhodzicca i prakanajecca, što biełaruskaja ziaziula sapraŭdy jość nia zwyčajnaja sabie ptuška! Mnoha žyćcia i charastwa my bačym u ziaziuli. Jana wiesialić nas u našych wiesnawych niastačach. Zdajecca, što Biełarus pražyć wiasnu moža biaz chleba, ale nia moža pražyć wiasny biez ziaziuli!

W. D.

joj cely dzień, wybraŭ z całaj horby z paŭtraci knižki, katoryja pamiaściŭ u swajej šafie, a na reštu sabraŭ dziadoŭ, zakrystyjana i arhanistaha i prykazaŭ pieraciahnuć usio na padstreŝša. Wialiki biblijatečny pakoj probašč prykazaŭ wyčyścić i wybielić; adnak hety pakoj akazaŭsia tyki lišnie wialiki: woś ža probašč rasparadziŭsia raździalić jaho na try małyja ciupki — dla wyhody i biaśpiečnaści, hdzie pamiaściŭ swaju kancelaryju, salončyk i spalniu. Usio heta było ŭładžana pawodle nowych wymohaŭ stylu, z adpawiednaj wyhodaj: naroblena mnoha roznych schowaŭ i patajnych šafaŭ, asabliwa ŭ spalni, u katoraj była tož zroblena ŭ waknie žaleznaja krata, a ŭ dźwiarach krepkija zakałatki.

* * *

Na kancy miastečka, u miescy zwanym „Haradziec“, krasawaŭsia staraświecki zamak. U huščary staradaŭnych wysokich i hrubych lipaŭ, jasieniaŭ, klanoŭ i niejkich inšych, niawiedamych z nazowy, drewaŭ, katoryja, planowa rassadžany, dawali cień, krasu i abaronu ad buraŭ, a tak-ža maładych tonkich i wysokich asinaŭ, wierbaŭ, a nawat i zwyčajnych kustoŭ, katoryja ŭsiudy paŭłazili i ŭsio psuli — stary zamak wyhladaŭ jak začarawany. Heta była sialiba kaliści mahutnych biełaruskich kniazioŭ Sapiehaŭ, katoryja pośle spolščylisia, razdrabilisia i abiadnieli. Pośle zamak z wałaściami pierajšoŭ da maławażnych, ale wielmi fanaberystych Karsakoŭ. U 1866 ci 67 ym hodzie zamak z pasesijaj, z młynom i z całym dziesiatkam chwaliwarkaŭ dastaŭsia ŭ ruki hienerała Taŭstapuzawa, katoramu, razahnaŭšy Karsakoŭ, rasiejski car pieradaŭ heta ŭsio „za uśmirenije polskawo miatieža“. Narešcie pa dačce taho-ž hienerała Taŭstapuzawa zamak pierajšoŭ u ruki pałkoŭnika Ślepcowa. Ślepcoŭ byŭ biazdzietny, dyk zamak apisaŭ swajej wychawancy Ksienii Wasiljeŭnie Opryčnikawaj. A Ksienija wyjšła zamuž za prawasłaŭnaha čecha, dochtara Wipstrykala, i woś čech asieŭsia tut nadoŭha, a padzamkowyja ludzi kazali, što Haradziecki Zamak „sapstrykaŭsia“ ŭ lichi kaniec.

Z čatyroch abaronnych wiežaŭ, katoryja jašče da 1900 ha hodu krasawalisia pa čatyroch wuhłoch zamkawych muroŭ, čech try źbiŭ, parwaŭ poracham i razabraŭ da hruntu. Cehła, hrubaja i krepkaja jak kamień, pajšła ŭ miastečka na žydoŭskija karčmy; karčmy tyja, praŭdu skazać, čech budawaŭ sabie, a žydom addawaŭ ich tolki ŭ arendu.

Čech umieŭ źbirać hrošy. Raskazywali padzamkaŭcy, što kožnuju noč ličyŭ ich akuratna pry światle čyrwonaj lichtarni: papiery sušyŭ i waročaŭ na druhi bok; zołata mieryŭ poŭharcoŭkaj; sierabro prosta kidaŭ u kadušku; štodzień padsypaŭ u tuju kuču nowych hrošaŭ i zapisywaŭ u doŭhuju knižku. Dziela hrašej čech pačaŭ tak-ža raźbirać zamkowuju abharodu, pośle čaść Zamku i ŭžo dabiraŭsia da čaćwiertaj wiežy, ale jaje abaraniła čechawa žonka, žalejučy busławaha hniazda. Mieŭ jašče dochtar kłopat z zamkawaj kaplicaj, katoraja była wielmi wialikaja, usia razmalawana, jak cacačka, i mahła dać wialikuju karyść swajej staraświeckaj cehłaj. Ale tut staŭ dochtaru na pieraškodzie miascowy prawasłaŭny pop, Iwan Kabyłkin, katory dakazwaŭ, što kaplica, jak światoje miesca, pawinna naležyć jamu, jak Zawałackamu nastajacielu, praŭda, nia dziela taho, što kaplica była stylowaj budyninaj, a dziela taho, što pop chacieŭ z hetaj cehły pastawić sabie chatu. Sprečka razharełasia ŭ wialikaje połymia: pry tym pop zakidywaŭ dochtaru, što jon nie hladzić pastoŭ, nia chodzić u carkwu i da spowiedzi; pisaŭ nawat ab hetym u Kansystor, što dochtar „abo skryty mason“, abo „bohupraciŭny jezuit“. Kansystor paručyŭ prawieści śledztwa ŭjezdnamu spraŭniku z miascowym błahačynnym. Spraŭnik i błahačynny adwiedali Zawałackaha papa, hdzie wypili harbaty z kaniakom, a pośle dochtara Wipstrykala, hdzie wypili kaniaku z harbataj— i danieśli ŭ Kansystor, što ŭ Zawałacy wyjšła summaje niedarazumieńnie, bo dochtar pościć, jak patreba i ni ŭ jakija masonstwy, ni jezuictwy nikoli nia pisaŭsia, a nawat brydzicca hetymi „jeresiami“, jak patreba kožnamu ruskamu prawasłaŭnamu čaławieku. Pośle miesiaca pryjšła z Kansystora takaja pastanowa: „Iwana Kabyłkina pieranieści na druhi prychod, a dochtara Wipstrykala ŭdziaržać ad narušeńnia kaplicy“. Choć kaplica była katalickaja, ale mieŭsia pryjechać ahledzić jaje sam archirej i pośle rasparadzicca. A jak archirej wielmi marudziŭ, dyk dochtar z kaplicy zrabiŭ drywotnik, hdzie składali, piławali i siekli drowy na cely hod — dla Zamku i dla ŭsiej administracyi. Kaplica była wialikaja, dyk stała wielmi wyhodnym drywotnikam.

Dochtar Wipstrykal, ci jak jaho tut skora prazwali, pan Pstrykun, z hodu ŭ hod zapuščaŭ Zamak da rešty; wykarystywaŭ, praŭda, kožny kusočak ziamli: sadziŭ bulbu, naładziŭ pry młynie krachmalniu, hnaŭ alej, siejaŭ niejkaje modnaje zielle i zbožža, ale biaz nijakaj žałaści niščyŭ usio staroje, što zara nie dawała dachodu. Wyjhraŭšy sprawu z papom Iwanam Kabyłkinam, jon śmieła chwaliŭsia swaimi pastami znajomym i nieznajomym: „U mianie, kazaŭ jon, hlawa prawoslawna, a bruch českí“. Byŭ jon nawat dobrym dochtaram, adnakža lačyŭ redka: budučy zaniaty haspadarkaj, młynom, fabrykaj, hrašmi, ci ihroj na skrypcy, prosta nia mieŭ achwoty da lačeńnia, dyk chworyja musili doŭha jaho prasić, čakać i... časta adchodzili nawat biaz dobraha słowa. Kali adnak-ža chwory stukaŭsia ŭ dźwiery nia tolki z chwarobaj, ale i z rublom, dyk Wipstrykal znachodziŭ čas i achwotu, i lačyŭ akuratna.

Redaktar Jan Paźniak Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1—3. Wydawiec: A. Šutowič